

Teataja

Eestikeelne väljaanne

Õigusaktid

65. aastakäik

7. oktoober 2022

Sisukord

II *Muud kui seadusandlikud aktid*

MÄÄRUSED

★ Nõukogu määrus (EL) 2022/1854, 6. oktoober 2022, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismeetmeid 1

II

(Muud kui seadusandlikud aktid)

MÄÄRUSED

NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2022/1854,

6. oktoober 2022,

mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismeetmeid

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 122 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) Alates 2021. aasta septembrist on elektriturgudel täheldatud väga kõrgeid hindu. Nagu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/942 ⁽¹⁾ loodud ELi Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ACER) 2022. aasta aprillis oma lõpphinnangus liidu elektri hulgemüügituru korraldusele märkis, on see peamiselt tingitud elektritootmise sisendina kasutatava gaasi kõrgest hinnast. Maagaasil töötavad elektrijaamad on sageli vajalikud elektrinõudluse rahuldamiseks siis, kui nõudlus on päeva jooksul suurim või kui muu tehnoloogia, näiteks tuuma- või hüdroenergia või erinevate taastuvate energiaallikate abil toodetud elektrihulgast ei piisa. 2022. aasta veebruaris alanud energiaühenduse asutamislepingu ⁽²⁾ osalise Ukraina vastu suunatud Venemaa agressioonisõja eskaleerumise tõttu on gaasitarned märkimisväärselt vähenenud. Venemaa Ukraina-vastane agressioonisõda on tekitanud ka ebakindlust elektrijaamades kasutatava muu tooraine, näiteks kivisöe ja toornafta tarnete suhtes. See on toonud kaasa elektrihinna täiendava märkimisväärse tõusu ja volatiilsuse.
- (2) Hiljutised oluliselt väiksemad gaasitarned ja Venemaa gaasitarnete sagenenud katkestused osutavad suurele riskile, et lähitulevikus võivad Venemaa gaasitarned täielikult peatuda. Liidu energiavarustuskindluse suurendamiseks võttis nõukogu vastu määruse (EL) 2022/1369, ⁽³⁾ milles on sätestatud maagaasinõudluse vabatahtlik vähendamine vähemalt 15 % ajavahemikul 1. augustist 2022 kuni 31. märtsini 2023 ning antakse nõukogule võimalus kuulutada seoses gaasi varustuskindlusega välja liidu häireolukord, millega kaasneb kogu liidus gaasinõudluse kohustuslik vähendamine.
- (3) Samal ajal on 2022. aasta suve erakordselt kõrged temperatuurid suurendanud nõudlust jahutamiseks vajaliku elektri järele, suurendades survet elektritootmisele, samas kui teatava tehnoloogia abil elektri tootmine on jäänud tehniliste tingimuste ja ilmaolude tõttu ajaloolisest tasemest tunduvalt allapoole. See on peamiselt tingitud erakordselt põuast, mille tulemuseks oli i) saadaoleva jahutusvee puudumisest tulenev elektritootmise puudujääk eri liikmesriikide tuumaelektrijaamades, ii) vähene hüdroenergia tootmine ja iii) madal veetase suurtes jõgedes, mis mõjutas negatiivselt elektritootmise sisendkütusena kasutatava tooraine transporti. See enneolematu olukord

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ELT L 158, 14.6.2019, lk 22).

⁽²⁾ ELT L 198, 20.7.2006, lk 18.

⁽³⁾ Nõukogu 5. augusti 2022. aasta määrus (EL) 2022/1369, mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid (ELT L 206, 8.8.2022, lk 1).

tähendab, et maagaasil töötavates elektrijaamades toodetakse pidevalt väga palju elektrit, mis on ka üks põhjus, miks elektri hulgihind on erakordselt ja ebatavaliselt kõrge. Hoolimata tootmisvõimsuse piiratud kättesaadavusest mõnes liikmesriigis on liikmesriikidevaheline elektribörs aidanud vältida varustuskindluse probleeme ja leevendada hinnavolatiilsust liidu turgudel, tugevdades sellega iga liikmesriigi vastupanuvõimet hinnašokkidele.

- (4) Hinnatõus elektri hulgiüügiturgudel on toonud kaasa elektri jaehindade järsu tõusu, mis jätkub ilmselt ka enne järgmist küttehoogaega, mõjutades aegamisi enamikku tarbijalepinguid. Gaasihindade järsk tõus ja sellest tulenev nõudlus alternatiivkütuste järele on toonud kaasa ka muu tooraine, näiteks toornafta ja kivisöe hinna tõusu.
- (5) Praegune energiakriis on negatiivselt mõjutanud kõiki liikmesriike, kuigi erineval määral. Energiahindade järsk tõus aitab oluliselt kaasa euroala üldisele inflatsioonile ja aeglustab liidu majanduskasvu.
- (6) Seepärast on sellele vaja kiiresti ja koordineeritult liidu tasandil reageerida. Erakorraliste sekkumismeetmete kehtestamine võimaldaks ajutiselt leevendada riski, et elektri hinnad ja lõpptarbijate kulutused elektrile tõusevad veelgi vähem kestlikule tasemele ning et liikmesriigid võtavad kooskõlastamata riiklikke meetmeid, mis võivad ohustada varustuskindlust liidu tasandil ja põhjustada lisakoormust liidu tööstusele ja tarbijatele. Liikmesriikidevahelise solidaarsuse vaimus on vaja liikmesriikide koordineeritud jõupingutusi 2022.–2023. aasta talveperioodil, et leevendada kõrgete energiahindade mõju ja tagada, et praegune kriis ei tekitaks tarbijatele ja majandusele püsivat kahju, ning samal ajal säilitada avaliku sektori poolse rahastamise jätkusuutlikkuse.
- (7) Praegused gaasitarnehäired, teatavate elektrijaamade piiratud kättesaadavus ning sellest tulenev mõju gaasi- ja elektrihindadele kujutavad endast tõsist raskust gaasi- ja elektritoodetega varustamisel Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 122 lõike 1 tähenduses. On tõsine oht, et olukord võib 2022.–2023. aasta talveperioodil veelgi halveneda, kui gaasitarnetes esineb edasisi häireid ning gaasi- ja elektrinõudlus külma talvehoaja tõttu kasvab. Selline edasine halvenemine võib veelgi suurendada survet gaasi ja muu energiatooraine hindadele, mis omakorda mõjutab elektri hindu.
- (8) Energiaturu häired, mille on põhjustanud üks peamistest turuosalistest, kes on kunstlikult vähendanud gaasitarneid seoses Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõjaga, ning sellega kaasnev hübriidsõda on tekitanud kriisiolukorra, mis nõuab kiireloomuliste, ajutiste ja erakorraliste majanduslikku laadi meetmete võtmist, et leevendada tarbijatele ja äriühingutele avalduvat üle jõu käivat mõju. Kui kriisiolukorrale kiiresti ei reageerita, võib sellel olla tõsine kahjulik mõju inflatsioonile, turuosaliste likviidsusele ja majandusele tervikuna.
- (9) Selleks et tulla toime elektri hindade järsu tõusuga ning selle mõjuga kodumajapidamistele ja tööstusele, on vaja kogu liidus tegutseda ühtselt ja hästi koordineeritult. Kooskõlastamata riiklikud meetmed võivad mõjutada energia siseturu toimimist, ohustada varustuskindlust ja tuua kaasa edasise hinnatõusu kriisist enim mõjutatud liikmesriikides. Elektrienergia siseturu terviklikkuse tagamine on seetõttu väga oluline liikmesriikidevahelise vajaliku solidaarsuse säilitamiseks ja suurendamiseks.
- (10) Kuigi mõned liikmesriigid võivad olla Venemaa gaasitarne häiretest ja sellest tulenevast hinnatõusust rohkem mõjutatud, saavad kõik liikmesriigid aidata piirata sellistest häiretest tingitud majanduslikku kahju, võttes asjakohaseid nõudluse vähendamise meetmeid. Elektrinõudluse vähendamisel riigi tasandil võib olla positiivne, kogu liitu hõlmav mõju elektri hindadele, sest elektriturud on omavahel ühendatud ja ühes liikmesriigis saavutatud kokkuvõtteid on seega kasulik ka teistele liikmesriikidele.

- (11) Turutulele kehtestatud kooskõlastamata ülempiirid väiksemate piirkuludega, näiteks taastavaid energiaallikaid, tuumaenergiat ja pruunsütt (edaspidi „väiksemate piirkuludega energiaallikad“) kasutades toodetud elektrile võivad põhjustada olulisi moonutusi energiaallikate vahel liidus, sest energiaallikad konkureerivad kogu liidus omavahel ühendatud elektriturul. Kohustus kehtestada väiksemate piirkuludega energiaallikatest toodetud elektrile kogu liitu hõlmav turutulu ühine ülempiir peaks aitama selliseid moonutusi vältida. Lisaks ei suuda kõik liikmesriigid piiratud rahaliste vahendite tõttu tarbijaid ühesugusel määral toetada, samal ajal kui mõne energiaallika puhul tekib ikkagi liigtulu. Liikmesriikidevaheline solidaarsus, mis saavutatakse kogu liitu hõlmava turutulu ülempiiriga, peaks looma liikmesriikidele tulu, millega rahastatakse elektri lõpptarbijate, näiteks kodumajapidamiste, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) ja energiamahukate tööstusharude toetamise meetmeid ning säilitatakse samal ajal hinnasignaaliid liidu turgudel ja piiriülene kaubandus.
- (12) Gaasi ja elektri jaehindade äärmuslikku tõusu silmas pidades on eriti oluline riiklik sekkumine jaetarbijate kaitseks. Gaasitarnete nappuse mõju elektrihindadele ning võimalus rahastada toetusmeetmeid riigieelarvest erinevad liikmesriigiti. Kui ainult mõned piisavate vahenditega liikmesriigid suudavad tarbijaid ja tarnijaid kaitsta, tooks see endaga kaasa tõsiseid moonutusi siseturul. Ühtne kohustus kanda liigtulu üle tarbijatele võimaldaks kõigil liikmesriikidel kaitsta oma tarbijaid. Energiahindadele avalduv positiivne mõju kanduks üle ka omavahel ühendatud liidu energiaturule ja aitaks ühtlasi pärssida inflatsioonimäära. Seepärast peaks solidaarsuse vaimus ühe liikmesriigi võetud meetmetel olema omavahel ühendatud liidu turul positiivne mõju ka teistes liikmesriikides.
- (13) Praeguses olukorras tundub asjakohane võtta liidu tasandil meetmeid, kehtestades toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevatele liidu äriühingutele ja püsivatele tegevuskohtadele solidaarsuspanuse, et leevendada järsult tõusvate energiahindade otsest majandusmõju avaliku sektori asutuste eelarvele, lõpptarbijatele ja äriühingutele kogu liidus. Selline solidaarsuspanus peaks olema erakorraline ja rangelt ajutine.
- (14) Solidaarsuspanus on asjakohane vahend ettenägematutest asjaoludest tuleneva ülemäärase kasumiga tegelemiseks. See kasum ei vasta ühelegi tavapärasele kasumile, mida toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevad liidu äriühingud ja püsivad tegevuskohad teeniksid või oleksid lootnud teenida tavaolukorras, kui energiaturgul ei oleks toimunud ettenägematuid sündmusi. Seetõttu on solidaarsuspanuse kehtestamine ühine ja koordineeritud meede, mis võimaldab liikmesriikide ametiasutustel solidaarsuse vaimus saada täiendavaid vahendeid selleks, et pakkuda rahalist toetust kodumajapidamistele ja äriühingutele, keda järsult tõusvad energiahinnad tugevalt mõjutavad, tagades samal ajal võrdsed tingimused kogu liidus. Seda tuleks kohaldada paralleelselt tavapärase äriühingu tulumaksuga, mida iga liikmesriik asjaomastelt äriühingutelt kogub.
- (15) Energiapoliitika valdkondade sidususe tagamiseks peaksid käesolevas määruses sätestatud meetmed toimima üksteist vastastikku tugevdavate meetmete pakettina. Kõigil liikmesriikidel peaks olema võimalik toetada tarbijaid sihipäraselt turutulu ülempiiri tõttu tekkinud liigse tuluga, elektrinõudluse vähendamisega, mis aitab alandada energiahindu, ning toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevatele liidu äriühingutele ja püsivatele tegevuskohtadele kehtestatud solidaarsuspanusest saadavate summadega. Samal ajal peaks väiksemal nõudlusel olema positiivne mõju varustuskindlusele avalduvate riskide vähendamisele kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/944 ⁽⁴⁾ sätestatud eesmärkidega.
- (16) Liikmesriigid peaksid seepärast püüdma vähendada kõigi tarbijate elektri kogutarbimist, sealhulgas nende tarbijate puhul, kes ei ole veel varustatud arukate arvestisüsteemide või seadmetega, mis võimaldaksid neil konkreetsetel tundidel päevas oma tarbimist jälgida.

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

- (17) Selleks et säilitada kütusevarusid elektritootmiseks ja konkreetset seada vähendamisel eesmärgiks tunnid, mil elekter on kõige kallim või selle tarbimine kõige suurem, kui gaasil põhinev elektritootmine mõjutab piirhinda märkimisväärselt, peaks iga liikmesriik vähendama oma elektri kogutarbimist kindlakstehtud tipp tundidel.
- (18) Tipp tundide tüüpilise elektritarbimise profiili põhjal tagaks 5 %-ne siduv nõudluse vähendamise eesmärk tipp tundidel selle, et liikmesriigid pöörduksid, sealhulgas sõltumatute energiavahendajate kaudu, konkreetsemalt tarbijate poole, kellel on võimalik nõudlust paindlikult tunnipõhiselt vähendada. Seepärast peaks elektrinõudluse aktiivne vähendamine valitud tundidel vähemalt 5 % võrra aitama vähendada kütusetarbimist ja nõudlust sujuvamalt tundide peale jaotada, mõjutades turul kehtivaid tunnihindu.
- (19) Liikmesriikidel peaks olema õigus valida sobivad meetmed nõudluse vähendamise eesmärkide saavutamiseks, nii et need kajastaksid riigi eripära. Elektrinõudluse vähendamise meetmete kavandamisel peaksid liikmesriigid tagama, et need meetmed oleksid kavandatud selliselt, et need ei kahjusta liidu elektrifitseerimise eesmärgi, mis on esitatud komisjoni 8. juuli 2020. aasta teatises „Kliimaneutraalse majanduse saavutamine – lõimitud energiasüsteem kliimaneutraalse Euroopa nimel“. Elektrifitseerimine on väga oluline selleks, et vähendada liidu sõltuvust fossiilkütustest ja tagada Euroopa Liidu pikaajaline strateegiline autonoomia, sest tänu sellele on võimalik piirata käesoleva energiakriisi ulatust ja hoida ära edaspidiseid energiakriise. Elektri kogutarbimise vähendamise meetmed võivad hõlmata teadlikkuse suurendamise kampaaniaid liikmesriikides, sihipärase teabe avaldamist elektrisüsteemi prognoositava olukorra kohta, reguleerivaid meetmeid, millega piiratakse tarbetut energiatarbimist, ning sihipäraseid elektritarbimise vähendamise stiimuleid.
- (20) Asjakohaseid tipp tundidel nõudluse vähendamise meetmeid kindlaks määrates peaksid liikmesriigid eelkõige kaaluma turupõhiseid meetmeid, näiteks enampakkumisi või hankekavasid, millega nad võiksid stimuleerida tarbimise vähendamist majanduslikult tõhusal viisil. Tõhususe ja kiire rakendamise tagamiseks võiksid liikmesriigid kasutada olemasolevaid algatusi ja laiendada olemasolevaid kavasid tarbimiskaja väljatöötamiseks. Riigi tasandil võetavad meetmed võiksid hõlmata ka rahalisi stiimuleid või hüvitist mõjutatud turuosalistele, kui lisaks eeldatavale tavapärasele tarbimisele saavutatakse tegelik nõudluse vähenemine.
- (21) Selleks et abistada liikmesriike ja anda neile suuniseid, kuidas saavutada käesolevas määruses sätestatud vajalik nõudluse vähenemine, peaks komisjon hõlbustama primare tavade jagamist liikmesriikide vahel.
- (22) Võttes arvesse elektrihindade erakorralist ja äkilist tõusu ning otsest edasise hinnatõusu ohtu, peaksid liikmesriigid viivitamata kehtestama elektri kogutarbimise vähendamiseks vajalikud meetmed, et hõlbustada kiiret hinnalangust ja minimeerida fossiilkütuste kasutamist.
- (23) Järgmise päeva hulgimüügiturule tuleb kõigepealt kõige odavamate elektrijaamade toodang, kuid kõik turuosalistes saavad hinna, mille on kehtestanud viimane nõudluse rahuldamiseks vajalik elektrijaam, st kõige suuremate piirkuludega elektrijaam hetkel, kui turg kliirib. Hiljutise gaasi- ja kivisöehinna tõusu tõttu on erandlikult ja pidevalt tõusnud hinnad, mille juures gaasil ja kivisöel töötavad elektrijaamad järgmise päeva hulgimüügiturul pakkumisi teevad. See omakorda on toonud kaasa erakordselt kõrged hinnad järgmise päeva turul kogu liidus, kuna sageli on tegemist elektrijaamadega, mille piirkulud on elektrinõudluse rahuldamiseks kõige suuremad.
- (24) Pidades silmas järgmise päeva turu hinna rolli muude elektri hulgimüügiturgude hinna võrdlusalusena ja asjaolu, et kõik turuosalistes saavad kliiringhinna, on oluliselt väiksemate piirkuludega tehnoloogia puhul alates Venemaa Ukraina-vastasest agressiooniosjast 2022. aasta veebruaris saadud pidevalt suurt tulu, mis ületab tunduvalt nende ootusi investeerimisotsuse tegemisel.
- (25) Olukorras, kus tarbijaid mõjutavad äärmiselt kõrged hinnad, mis kahjustavad ka liidu majandust, on vaja ajutiselt piirata väiksemate piirkuludega tootjate erakorralisi turutuluseid, kohaldades selliste liidus elektrienergia müügist saadud turutulude suhtes ülempiiri.
- (26) Selleks et vältida turutulu ülempiiri kohaldamisest kõrvalehoidmist, peaksid liikmesriigid kehtestama tõhusad meetmed, et tagada turutulu ülempiiri tõhus kohaldamine olukordades, kus tootjad kuuluvad kontserni.

- (27) Turutulu ülempiiri tase ei tohiks ohustada nende tootjate, kelle suhtes seda kohaldatakse, sealhulgas taastuenergia tootjate suutlikkust oma investeerimis- ja käitamiskulusid tagasi teenida ning see peaks säilitama ja stimuleerima tulevasi investeeringuid vähese CO₂ heitega ja usaldusväärse elektrisüsteemi jaoks vajalikus matus. Turutulu ülempiir, mis on ühtne ülempiir kogu liidus, on kõige sobivam selleks, et elektrienergia siseturg püsiks toimivana, sest nii säilib hinnapõhine konkurents eri tehnoloogialahendusi kasutavate elektritootjate vahel, seda eelkõige taastuvate energiaallikate puhul.
- (28) Kuigi aeg-ajalt esinevaid ja lühiajalisi järske hinnatõuse võib pidada elektriturul tavapäraseks ja selline olukord võib olla mõnele investorile kasulik oma tootmisinvesteeringute tagasiteenimiseks, erineb alates 2022. aasta veebruarist täheldatud äärmuslik ja püsiv hinnatõus märkimisväärselt tavalisest ajutiste järskude hinnatõusudega turuolukorrast. Seetõttu ei tohiks turutulu ülempiiri seada allapoole turuosaliste põhjendatud ootusi, mis neil olid enne Venemaa Ukraina-vastast agressioonisõda elektrihindade keskmise taseme kohta tundidel, mil elektrinõudlus oli suurim. Enne 2022. aasta veebruari olid viimaste aastakümnete eeldatavad elektri hulgimüügituru keskmised tipphinnad liidus märkimisväärselt ja pidevalt madalamad kui 180 eurot MWh kohta, hoolimata elektrihindade erinevustest liidu eri piirkondade vahel. Kuna turuosaliste esialgne investeerimisotsus põhines eeldusel, et keskmiselt on hinnad tipp tundidel sellest tasemest madalamad, kujutab turutulu ülempiiri kehtestamine 180 euro juures MWh kohta endast turu algsetest ootustest tunduvalt kõrgemat taset. Jättes hinnale marginaali, mida investorid oleksid võinud mõistlikult eeldada, on vaja tagada, et turutulu ülempiir ei oleks vastuolus esialgse hinnanguga investeeringute tasuvuse kohta.
- (29) Lisaks on mõistlikku marginaali sisaldav turutulu ülempiir 180 eurot MWh kohta asjaomaste tootmistehnoloogia lahenduste puhul püsivalt kõrgem kui praegused energiatootmise tasandatud kogukulud ning see võimaldab tootjatel, kelle suhtes seda kohaldatakse, katta oma investeeringud ja käitamiskulud. Pidades silmas, et turutulu ülempiir jätab mõistlike energiatootmise tasandatud kogukulude ja turutulu ülempiiri vahele märkimisväärse marginaali, ei saa eeldada, et see vähendaks uutesse väiksemate piirkuludega võimsustesse tehtavate investeeringute väärtust.
- (30) Turutulu ülempiir tuleks kehtestada pigem turutulule kui tootmise kogutulule (sealhulgas muudele võimalikele tuluallikatele, näiteks lisatasule), et see ei mõjutaks oluliselt projekti esialgset eeldatavat kasumlikkust. Olenemata lepingulisest vormist, milles elektriga kauplemine võib toimuda, tuleks turutulu ülempiiri kohaldada üksnes realiseerunud turutulu suhtes. See on vajalik selleks, et mitte kahjustada tootjaid, kes ei saa praegustest kõrgetest elektrihindadest tegelikult kasu, sest nad on oma tulude puhul maandanud riski elektri hulgimüügituru kõikumiste vastu. Seega niivõrd, kuivõrd praegused või tulevased lepingulised kohustused, näiteks taastuvelektri ostulepingud ja muud liiki elektriostulepingud või forvardturu riskimaandused, toovad elektritootmisest saadud turutulu, mis ulatub turutulu ülempiirini, ei tohiks käesolev määrus sellist tulu mõjutada. Seetõttu ei tohiks meede, millega kehtestatakse turutulu ülempiir, takistada turuosalistel võtta selliseid lepingulisi kohustusi.
- (31) Turutulu ülempiiri kohaldamine tehingute arveldamise ajal võib küll olla tõhusam, ent ei pruugi olla alati võimalik, näiteks erinevuste tõttu elektri hulgimüügiturgude korralduses liikmesriikides ja eri ajavahemike tõttu. Selleks et võtta arvesse riikide eripära ja hõlbustada turutulu ülempiiri kohaldamist riigi tasandil, peaksid liikmesriigid saama otsustada, kas kohaldada ülempiiri elektrivahetuse arveldamise ajal või pärast seda. Samuti peaks liikmesriikidele jääma õigus eelrahastada elektri lõpptarbijate toetusmeetmeid ja koguda turutulu hiljem. Komisjon peaks andma liikmesriikidele suuniseid kõnealuse meetme rakendamise kohta.
- (32) Turutulu ülempiiri tuleks kohaldada selliste tehnoloogialahenduste suhtes, mille piirkulud on turutulu ülempiirist väiksemad, näiteks tuule-, päikese-, tuuma- või pruunsöepõhise energia puhul.

- (33) Turutulu ülempiiri ei tohiks kohaldada selliste tehnoloogialahenduste suhtes, mille suured piirkulud tulenevad elektrienergia tootmiseks vajaliku sisendkütuse hinnast, näiteks gaasil ja kivisöel töötavad elektrijaamad, kuna nende käitamiskulud oleksid turutulu ülempiirist märkimisväärselt suuremad ja selle kohaldamine seaks ohtu nende majandusliku elujõulisuse. Selleks et jätkuvalt stimuleerida üldist gaasitarbimise vähendamist, ei tohiks turutulu ülempiiri kohaldada ka selliste tehnoloogialahenduste suhtes, mis otseselt konkureerivad gaasil töötavate elektrijaamadega, et muuta elektrisüsteemi paindlikumaks ja teha elektriturul pakkumisi vastavalt oma alternatiivkuludele, nagu tarbimiskaja ja salvestamine.
- (34) Selleks et mitte seada ohtu olemasolevate gaasil töötavate elektrijaamade ümberkujundamist kooskõlas eelkõige komisjoni 18. mai 2022. aasta REPowerEU kava käsitlevas teatises (edaspidi „REPowerEU“) esitatud REPowerEU eesmärkidega, ei tohiks turutulu ülempiiri kohaldada selliste tehnoloogialahenduste suhtes, mis kasutavad sisendina maagaasi asendavaid kütuseid, näiteks biometaan.
- (35) Selleks et jätkuvalt stimuleerida uuenduslike tehnoloogialahenduste väljatöötamist, ei tohiks turutulu ülempiiri kohaldada näidisprojektide suhtes.
- (36) Mõni liikmesriik on teatavatest energiaallikatest saadavale tulule juba kehtestanud ülempiiri oma riiklike meetmetega, näiteks soodustariifide ja kahepoolsete hinnavahelepingutega. Nendest energiaallikatest saadav tulu ei ole elektrihindade hiljutise tõusu tagajärjel suurenenud. Seepärast tuleks need tootjad, kelle suhtes kehtivad sellised riiklikud meetmed, mida ei võetud vastu praegusele energiakriisile reageerimiseks, turutulu ülempiiri kohaldamisalast välja jätta. Samamoodi ei tohiks turutulu ülempiiri kohaldada nende tootjate suhtes, kelle turutulu suhtes kohaldatakse muid avaliku sektori asutuste võetud reguleerivaid meetmeid, mille kohaselt kantakse tulu üle otse tarbijatele.
- (37) Turutulu ülempiiri tõhusaks täitmise tagamiseks peaksid tootjad, vahendajad ja asjaomased turuosalised esitama vajalikud andmed liikmesriikide pädevatele asutustele ja, kui see on asjakohane, põhivõrguettevõtjatele ja määratud elektriturukorraldajatele. Pidades silmas selliste üksiktehingute suurt arvu, mille puhul liikmesriikide pädevad asutused peavad tagama turutulu ülempiiri täitmise, peaks neil asutustel olema võimalus kasutada turutulu ülempiiri arvutamiseks mõistlikke hinnanguid.
- (38) Selleks et käsitleda olukordi, kus turutulu ülempiiri kohaldamine võib mõjutada turuosaliste stiimuleid pakkuda tasakaalustamisenergiat või koormuste ümberjaotamist ja vahetuskauba tegemist, peaks liikmesriikidel olema võimalik otsustada mitte kohaldada ülempiiri turutulule, mis on saadud elektrienergia müügist tasakaalustamisenergia turul ning koormuste ümberjaotamise ja vahetuskauba tegemise eest makstavast rahalisest hüvitisest.
- (39) Selleks et võtta arvesse varustuskindlusega seotud probleeme, peaks liikmesriikidel olema võimalus kehtestada turutulu ülempiir nii, et see võimaldab elektritootjatel säilitada turutulu ülempiiri ületavast liigtulust 10 %.
- (40) Arvestades asjaolu, et elektrienergia tootmisüksuste tootmis- ja kulustruktuur on liikmesriigiti väga erinev, tuleks liikmesriikidel teatavatel tingimustel lubada jätta kehtima või kehtestada riiklikke kriisimeetmeid.
- (41) Eelkõige peaks liikmesriikidele jääma võimalus veelgi piirata nende tootjate tulusid, kelle suhtes kohaldatakse turutulu ülempiiri, ning kehtestada konkreetne ülempiir kivisööst toodetud elektri müügist saadavale turutulule, kuna selle hind võib mõnes liikmesriigis olla märkimisväärselt madalam väiksemate piirkuludega tehnoloogia abil toodetud elektri hinnast. Õiguskindluse tagamiseks peaks liikmesriikidel olema samuti lubatud jätta kehtima või kehtestada riiklikke kriisimeetmeid, millega piiratakse muude kui nende tootjate turutulusid, kelle suhtes kohaldatakse kogu liitu hõlmavat turutulu ülempiiri.

- (42) Varustuskindluse tagamiseks peaks liikmesriikidel olema võimalik kehtestada kõrgem turutulu ülempiir tootjatele, kelle suhtes muul juhul kohaldataks kogu liitu hõlmavat turutulu ülempiiri, kui nende investeerimis- ja käitamiskulud on kogu liitu hõlmavast turutulu ülempiirist suuremad.
- (43) Pakkumispiirkondade vaheliste kaubavoogude kasv, mis on tingitud kriisiga seotud suurtest hinnaerinevustest nende piirkondade vahel, on mõnes liikmesriigis märkimisväärselt suurendanud ülekoormuse kasutamise eest saadud tulu. Võimsusjaotustulu tuleks jätkuvalt kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 ^(⁷) artikli 19 lõikes 2 sätestatud esmatahtsate eesmärkide täitmiseks. Siiski tuleks anda liikmesriikidele erandkorras võimalus igakülgset põhjendatud juhtudel ja nende reguleerivate asutuste kontrolli all jaotada ülejäänud liigtulu otse elektri lõpptarbijatele, selle asemel et kasutada seda üksnes kõnealuse määruse artikli 19 lõikes 3 osutatud eesmärkidel.
- (44) Kuna turutulu ülempiiri kohaldamisel ei suuda kõik liikmesriigid oma lõpptarbijaid ühesugusel määral toetada asjaolude tõttu, mis on seotud nende liikmesriikide sõltuvusega muudest riikidest pärit elektri impordist, peab liikmesriikidel, kus elektrienergia netoimport on 100 % või rohkem, olema võimalik sõlmida lepinguid, mille kohaselt jagatakse liigtulu põhilise eksportiva liikmesriigiga solidaarsuse vaimus. Samuti tuleks selliste solidaarsuslepingute sõlmimist soodustada eelkõige selleks, et võtta arvesse tasakaalustamata kaubandussuhteid.
- (45) Elektrienergiasektori äri- ja kaubandustavad ning õigusraamistik erinevad märkimisväärselt fossiilkütuste sektori tavadest ja õigusraamistikust. Arvestades, et turutulu ülempiir peaks olema kooskõlas sellise turuolukorraga, mida tootjad oleksid eeldanud, kui üleilmsed tarneahelad toimiksid normaalselt ja kui alates 2022. aasta veebruarist ei esineks gaasitarnehäireid, tuleb seda elektritootjate kohta kehtivat meetet kohaldada elektritootmisest saadava tulu suhtes. Kuna aga ajutise solidaarsuspanuse puhul keskendutakse toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimis-sektoris tegutsevate liidu äriühingute ja püsivate tegevuskohtade kasumlikkusele, mis varasemate aastatega võrreldes on märkimisväärselt suurenenud, tuleb seda kohaldada nende kasumi suhtes.
- (46) Liikmesriigid peaksid tagama, et elektrienergiasektoris turutulu ülempiiri kohaldamisest tulenev liigtulu kantakse üle elektri lõpptarbijatele, et leevendada erakordselt kõrgete elektrihindade mõju. Liigtulu tuleks suunata tarbijatele, sealhulgas nii kodumajapidamistele kui ka äriühingutele, keda kõrged elektrihinnad eriti tugevalt mõjutavad. Ilma kavandatud meetmeteta on oht, et üksnes jõukamatel liikmesriikidel on vahendeid, et kaitsta oma tarbijaid, mistõttu võivad siseturul tekkida tõsised moonutused.
- (47) Ülempiiri kohaldamisel saadav tulu peaks aitama liikmesriikidel rahastada selliseid meetmeid nagu tulude ülekandmine, arvetoetused, tarnijatele omahinnast madalama hinnaga tarnimise eest hüvitise maksmine, aga ka investeeringud, mis aitaksid struktuurselt vähendada tarbimist, eelkõige fossiilkütustest toodetud elektri tarbimist. Kui toetust antakse äritarbijatele, peaksid nad püüdma investeerida CO₂ heite vähendamise tehnoloogiasse, sealhulgas taastuvenergiasse, näiteks energiaostulepingute või taastuvenergia tootmise tehtavate otseinvesteeringute kaudu, või investeerima energiatõhususse.
- (48) Kui riik sekkub elektritarnete hinna kujundamisse, on põhimõtteliselt tegemist turumoonutusega. Seega võib sellist sekkumismeedet rakendada üksnes avaliku teenuse osutamise kohustusena ja selle suhtes peaksid kehtima eritingimused. Praegu on direktiivi (EL) 2019/944 kohaselt reguleeritud hinnad võimalikud kodumajapidamiste ja mikroettevõtjate jaoks, sealhulgas võib müüa energiat omahinnast madalama hinnaga ka energiaostuvõimetutele ja kaitsetutele tarbijatele. Praeguse erandliku elektrihinna tõusu tingimustes tuleks aga ajutiselt suurendada nende meetmete arvu, mida liikmesriigid saavad tarbijate toetamiseks rakendada, ning võimaldada kohaldada reguleeritud hindu ka VKEde suhtes ja lubada omahinnast madalamaid reguleeritud hindu. Sellist laiemat kohaldamist võiks rahastada turutulu ülempiirist.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54).

- (49) Kui reguleeritud jaehinnad on omahinnast madalamad, on oluline, et tarnijaid koheldakse ühtmoodi ja et neile ei tekitata ebaõiglasi kulusid. Seetõttu tuleks tarnijatele õiglaselt hüvitada need kulud, mis neil tekivad reguleeritud hindadega tarnimisel, ilma et see piiraks riigiabi reeglite kohaldamist. Kui reguleeritud hind on väiksem kui omahind, tuleks seda rahastada turutulu ülempiiri kohaldamisel saadavast tulust. Selleks et vältida olukorda, kus sellised meetmed suurendavad nõudlust elektrienergia järele, ja samal ajal ikkagi rahuldada tarbijate energiavajadusi, peaksid alla omahinna reguleeritud hinnad katma üksnes teatava osa tarbimisest. Käesolev määrus ei tohiks mõjutada viimasena vastutavat tarnijat käsitlevat korda ega liikmesriikide viimasena vastutava tarnija valikut.
- (50) Ilma et liidu äriühingud ja püsivad tegevuskohad, mille käibest vähemalt 75 % tuleneb toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsemisest, oleksid oma kulustruktuuri oluliselt muutnud ja investeringuid suurendanud, on nende kasum hüppeliselt suurenenud – seda ootamatute ja ettearvamatute Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja olude, vähenenud energiatarnete ja rekordsoojade ilmade ajal suurenenud energianõudluse tõttu.
- (51) Ajutise solidaarsuspanuse puhul on tegemist ümberjaotamise meetmega, mille eesmärk on tagada, et asjaomased äriühingud, kes on ootamatute asjaolude tõttu teeninud ülemäära kasumit, aitavad proportsionaalselt kaasa energiakriisi kõrvaldamisele siseturul.
- (52) Ajutise solidaarsuspanuse arvutamisel võetakse aluseks toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevate liidu maksuresidentide äriühingute ja püsivate tegevuskohtade maksustatav kasum vastava majandusaasta vältel, nagu on kindlaks määratud kahepoolsetes lepingutes või liikmesriikide maksuseadustes 1. jaanuaril 2022 ja/või 1. jaanuaril 2023 või pärast seda algava majandusaasta kohta. Liikmesriigid, kes maksustavad üksnes äriühingu jaotatud kasumit, peaksid arvatud kasumi suhtes, olenemata selle jaotamisest, kohaldama ajutist solidaarsuspanust. Majandusaasta määratakse kindlaks liikmesriikide õiguse alusel kehtivate normidega.
- (53) Solidaarsuspanust tuleks kohaldada üksnes sellise 2022. aastal ja/või 2023. aastal saadud kasumi suhtes, mis ületab 1. jaanuaril 2018 või pärast seda alanud nelja majandusaasta keskmist maksustatavat kasumit rohkem kui 20 % võrra.
- (54) Niiviisi tagataks, et asjaomased liidu äriühingud ja püsivad tegevuskohad saaksid kasutada seda osa kasumimarginaalist, mis ei tulene Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja tõttu tekkinud ettearvamatust olukorrast energiaturgudel, tulevasteks investeringuteks või oma finantsstabiilsuse tagamiseks praeguses energiakriisis, sealhulgas energiamahukate tööstusharude puhul. Selline arvutuspehmitte kindlaksmääramine tagaks, et eri liikmesriikide solidaarsuspanused on proportsionaalsed. Samal ajal peaks miinimummäärade kehtestamine tagama, et solidaarsuspanused on ühtviisi õiglased ja proportsionaalsed. Liikmesriikidele peaks jääma õigus kohaldada oma solidaarsuspanuse puhul kõrgemat määra kui 33 %. Niimoodi peaksid need liikmesriigid saama kehtestada oma eelistatava määra, mida nad peavad oma riigisisese õigussüsteemis vastuvõetavaks ja asjakohaseks.
- (55) Liikmesriigid peaksid võtma vajalikud meetmed, et tagada käesolevas määruses sätestatud solidaarsuspanuse täielik kohaldamine, ning peaksid korraldama vajalike kohanduste tegemise riigisisese õiguses, eelkõige selleks, et tagada solidaarsuspanuse õigeaegne kogumine, sealhulgas netotulu alusel, millega solidaarsuspanust saab tasaarvestada, võtta arvesse solidaarsuspanuse mahaarvatavust või mahaarvatavust või võtta solidaarsuspanuse arvutamiseks arvesse eelnevatel majandusaastatel tekkinud kahjumi käsitlemist, 2022. ja/või 2023. aastal asutatud äriühingute puhul lühendatud majandusaastate järjepidevat käsitlemist või äriühingute restruktureerimist või ühinemist.
- (56) Solidaarsuspanuse kaudu tuleks rahaliselt toetada i) energia lõpptarbijaid, eelkõige vähekaitsitud kodumajapidamisi, et leevendada kõrgete energiahindade mõju; ii) energiatarbimise vähendamist; iii) energiamahukates tööstusharudes tegutsevaid äriühinguid ning iv) liidu energiasõltumatuks muutmist. Liikmesriikidel peaks olema ka õigus eraldada osa ajutisest solidaarsuspanusest saadavast tulust ühiseks rahastamiseks. Need meetmed nõuavad märkimisväärset paindlikkust, et võtta arvesse liikmesriikide eelarvemenetlusi.

- (57) Tulu selline kasutamine näitab, et solidaarsuspanus on erandlik ja ajutine meede, mille eesmärk on vähendada ja leevendada energiakriisi kahjulikku mõju kodumajapidamistele ja äriühingutele kogu liidus, et kaitsta siseturgu ja vältida edasise killustumise ohtu. Järsult tõusvad energiahinnad mõjutavad kõiki liikmesriike. Võttes aga arvesse erinevat energiaallikate jaotust, ei mõjuta see kõiki liikmesriike ühtmoodi ja kõigil liikmesriikidel ei ole ühesugust eelarvepoliitilist manööverdamisruumi, et võtta vähekaitsitud kodumajapidamiste ja äriühingute kaitsmiseks vajalikke meetmeid. Liidu tasandi meetme, näiteks solidaarsuspanuse puudumise korral on suur oht, et siseturul tekivad häired ja see killustub veelgi, mis kahjustaks kõiki liikmesriike, võttes arvesse energiaturgude ja väärtusahelate lõimitust. Ka võitlus energiaostuvõimetusega ja kriisi sotsiaalsete tagajärgedega tegelemine, eelkõige energiakriisist mõjutatud tööstusharude töötajate kaitsmine, on liikmesriikide vahelise solidaarsuse küsimus. Solidaarsuspanuse mõju maksimeerimiseks tuleks sellest saadavat tulu kasutada koordineeritult ja/või liidu rahastamisvahendite kaudu solidaarsuse vaimus.
- (58) Eelkõige peaksid liikmesriigid suunama rahalise toetuse meetmed kõige vähem kaitsitud kodumajapidamistele ja äriühingutele, keda järsult tõusvad energiahinnad kõige rohkem mõjutavad. Nii säiliks hinnastiimul energianõudlust vähendada ja energiat säästa. Lisaks mõjutaks keskendumine kõige vähem kaitsitud ja piiratud likviidsusega kodumajapidamistele positiivselt üldtarbimist, vältides olukorda, et muudele toodetele kui energiatoodetele kulutusi ei tehtagi, võttes arvesse selle kodumajapidamiste rühma suurt tarbimisvalmidust. Solidaarsuspanuse tulu tuleks ka kasutada energiatarbimise vähendamise soodustamiseks. Sellega seoses tuleks sellist tulu kasutada näiteks nõudluse vähendamise enampakkumisteks või hankekavadeks, energia lõpptarbijate energiaostukulude vähendamiseks teatavate energiatarbimise mahtude puhul või energia lõpptarbijate, nii vähekaitsitud kodumajapidamiste kui ka äriühingute investeeringute edendamiseks taastuvatesse energiaallikatesse, energiatõhususse või muudesse CO₂ heite vähendamise tehnoloogiatesse. Samuti tuleks solidaarsuspanusest saadavat tulu kasutada energiamahukates tööstusharudes tegutsevate äriühingute rahaliseks toetamiseks ja nendest tööstusharudest sõltuvates piirkondades. Energiahinna järsu tõusu tõttu on energiamahukate tööstusharude, näiteks väetisetööstuse kulud enneolematult suured. Rahalise toetuse meetmed tuleb muuta sõltuvaks investeeringutest taastuvenergiasse, energiatõhususse või muudesse CO₂ heite vähendamise tehnoloogiatesse. Kooskõlas komisjoni 8. märtsi 2022. aasta teatises „REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasena, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks“ (edaspidi „REPowerEU Euroopa ühismeede“) ja kavas „REPowerEU“ seatud eesmärkidega tuleks investeeringutega toetada ka meetmeid, mis suurendavad liidu autonoomsust energiavaldkonnas, eelkõige piiriülese mõõtmega projektide puhul.
- (59) Liikmesriigid võivad ka otsustada eraldada osa solidaarsuspanusest saadavast tulust selliste meetmete ühiseks rahastamiseks, mille eesmärk on vähendada energiakriisi kahjulikku mõju, sealhulgas toetada tööhõivekaitset ning tööjõu ümberõpet ja täiendusõpet, või soodustada investeeringuid energiatõhususse ja taastuvenergiasse, sealhulgas piiriülestesse projektidesse. Ühine rahastamine hõlmab nii projektipõhist kulude jagamist liikmesriikide vahel kui ka raha suunamist liidu vahendi kaudu, mis tähendab seda, et liikmesriigid eraldavad saadud tulu solidaarsuse vaimus vabatahtlikult liidu eelarvesse.
- (60) Selleks et hinnata liikmesriikide edusamme nõudluse vähendamise eesmärkide saavutamisel, turutulu ülempiiri rakendamisel, liigtulu kasutamisel ja reguleeritud hindade kohaldamisel, tuleb korrapäraselt ja tõhusalt teha selle üle seiret ning komisjonile sellest aru anda.
- (61) Liikmesriigid peaksid esitama komisjonile aruande solidaarsuspanuse kohaldamise kohta oma territooriumil ning kõikide sellel eesmärgil oma riigisisises õigusraamistikus tehtavate muudatuste kohta, sealhulgas täiendavate õigusaktide kohta, mis võivad olla vajalikud, et tagada solidaarsuspanuse järjepidev riigisisene rakendamine.
- (62) Samuti peaksid liikmesriigid andma aru solidaarsuspanusest saadava tulu kasutamise kohta. Eelkõige tagatakse sellega, et liikmesriigid kasutavad tulu käesolevas määruses sätestatud otstarbel.

- (63) Liikmesriigid peaksid kohaldama käesoleva määrusega kehtestatud solidaarsuspanust oma territooriumil, välja arvatud juhul, kui nad on vastu võtnud samaväärsed riiklikud meetmed. Riikliku meetme eesmärki tuleks pidada käesoleva määrusega kehtestatud solidaarsuspanuse üldise eesmärgiga sarnaseks, kui see aitab kaasa energia taskukohasusele. Riikliku meetme suhtes tuleks kohaldada solidaarsuspanusega sarnaseid õigusnorme, kui see hõlmab tegevust toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris, sellega määratakse kindlaks alus, nähakse ette määr ja tagatakse, et riiklikust meetmest saadavat tulu kasutatakse solidaarsuspanusega võrreldavatel eesmärkidel.
- (64) Solidaarsuspanus ja seda reguleeriv liidu õigusraamistik peaksid olema ajutist laadi, et reageerida liidus energiahindade järsu tõusuga seoses tekkinud pakilisele erandolukorrale. Solidaarsuspanust tuleks kohaldada 2022. ja/või 2023. aastal teenitud ülemäärase kasumi suhtes, et käsitleda ja leevendada praeguse energiakriisi kahjulikku mõju kodumajapidamistele ja äriühingutele. Solidaarsuspanuse kohaldamine kogu majandusaasta suhtes peaks võimaldama kasutada asjaomase perioodi ülemäärast kasumit avalikes huvides, s.o leevendada energiakriisi tagajärgi ja samal ajal jätta asjaomastele äriühingutele asjakohasel määral kasumit.
- (65) Solidaarsuspanust tuleks kohaldada ainult 2022. ja/või 2023. majandusaasta suhtes. Kui liikmesriikide ametiasutustel on solidaarsuspanuse kogumise kohta oma arvamus, peaks komisjon 15. oktoobriks 2023 ja 15. oktoobriks 2024 olukorra läbi vaatama ja nõukogule aruande esitama.
- (66) Kui mõnel liikmesriigil tekib raskusi käesoleva määruse, eelkõige ajutise solidaarsuspanuse kohaldamisel, peaks ta asjakohasel juhul konsulteerima Euroopa Komisjoniga kooskõlas Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artikliga 4.
- (67) Võttes arvesse nende struktuurilist ühiskondlikku ja majanduslikku olukorda ning füüsilisi omadusi, ei ole ELi toimimise lepingu artikli 349 tähenduses äärepoolseimaid piirkondi võimalik liidu elektrituruga ühendada. Nad ei peaks seetõttu kohaldama sätteid, mis käsitlevad elektri kogutarbimise vähendamist tipp tundidel ja turutulu ülempiiri. Peale selle peaks liikmesriikidel olema võimalik välistada kõnealuste sätete kohaldamine elektri suhtes, mis on toodetud väikestes eraldatud võrkudes või väikestes ühendatud võrkudes, nagu on määratletud direktiivis (EL) 2019/944. Lisaks ei kohaldata Küpros ja Malta oma eripära tõttu liidu energiaturu *acquis*'d täies ulatuses. Küpros on üleeuroopalistest energiavõrkudest täielikult eraldatud ning Malta on nendega ühendatud vaid piiratud määral. Kuna nende liikmesriikide diferentseeritud lähenemisviisil oleks energia siseturule vaid piiratud mõju, peaks Küprosel ja Maltal olema võimalik vabatahtlikult kohaldada sätteid, mis on seotud nende elektri kogutarbimise vähendamisega tipp tundidel ja turutulu ülempiiriga. Lisaks, kui Küpros otsustab kohaldada turutulu ülempiiri käsitlevaid sätteid ja et tagada oma elektrisüsteemi stabiilsus, ei peaks ta olema kohustatud kohaldama turutulu ülempiiri toornafta-toodetest toodetud elektrienergia suhtes.
- (68) Aluseks olevate gaasihindade volatiilsus tekitab raskusi elektrifutuuriturgudel tegutsevatele energiaettevõtjatele, eelkõige seoses sobiva tagatise kättesaadavusega. Komisjon hindab koos Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvega ja Euroopa Pangandusjärelevalvega küsimusi, mis on seotud tagatiste ja marginaalide kõlblikkusega, ning seda, kuidas oleks võimalik ülemäärast päevasisest volatiilsust vähendada.
- (69) Lisaks on käesolevas määruses sätestatud meetmed kooskõlas komisjoni käimasoleva täiendava tööga pikaajalise turukorralduse osas, mis on välja kuulutatud komisjoni 18. mai 2022. aasta teatises „Tegevuskava energiaturul sekkumiseks lühikeses perspektiivis ja elektrituru korralduse täiustamiseks pikas perspektiivis“, mis avaldati koos kavaga „REPowerEU“.
- (70) Võttes arvesse energiakriisi ulatust, selle sotsiaal-, majandus- ja finantsmõju taset ning vajadust võimalikult kiiresti tegutseda, peaks käesolev määrus jõustuma kiirkorras järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

- (71) Võttes arvesse käesolevas määruses sätestatud meetmete erandlikkust ja vajadust kohaldada neid eelkõige 2022.–2023. aasta talveperioodil, tuleks käesolevat määrust kohaldada kuni 31. detsembrini 2023.
- (72) Kuna käesoleva määruse eesmärki, nimelt kehtestada kõrgete energiahindade leevendamiseks erakorralised sekkumismeetmed, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

Reguleerimise ja mõisted

Artikkel 1

Reguleerimise ja kohaldamisala

Käesoleva määrusega kehtestatakse erakorralised sekkumismeetmed, et leevendada kõrgete energiahindade mõju erandlike, sihipäraste ja ajaliselt piiratud meetmete abil. Nende meetmete eesmärk on vähendada elektritarbimist, seada ülempiir turutulule, mida teavad tootjad elektritootmise eest saavad, ja jaotada see sihipäraselt ümber elektri lõpptarbijatele, võimaldada liikmesriikidel kohaldada sekkumismeetmeid kodutarbijatele ning VKEdele tarnitava elektri hinna kujundamise suhtes ning kehtestada õigusnormid, mis käsitlevad toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevate liidu äriühingute ja püsivate tegevuskohtade kohustuslikku ajutist solidaarsuspanust, mille eesmärk on aidata hoida energia kodumajapidamiste ja äriühingute jaoks taskukohane.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse määruse (EL) 2019/943 artiklis 2 ja direktiivi (EL) 2019/944 artiklis 2 sätestatud mõisteid. Lisaks kasutatakse ka järgmisi mõisteid:

- 1) „väike ja keskmise suurusega ettevõtja“ või „VKE“ – komisjoni soovitus 2003/361/EÜ⁽⁶⁾ lisa artiklis 2 määratletud ettevõtja;
- 2) „elektri kogutarbimine“ – elektrienergia kogutarne liikmesriigi territooriumil toimuvate tegevuste jaoks;
- 3) „võrdlusperiood“ – käesoleva määruse jõustumise kuupäevale eelneva viie järjestikuse aasta ajavahemik 1. novembrist kuni 31. märtsini, alustades ajavahemikust 1. november 2017 kuni 31. märts 2018;
- 4) „tipptunnid“ – need tunnid päevas, mil põhivõrguettevõtjate ja, kui see on kohaldatav, määratud elektriturukorraldajate prognooside põhjal on elektri järgmise päeva hulgihinna eeldatavasti kõrgeimad, elektri kogutarbimine eeldatavasti suurim või muudest energiaallikatest kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001⁽⁷⁾ artikli 2 lõikes 1 osutatud taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia kogutarbimine eeldatavasti suurim;

⁽⁶⁾ Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus 2003/361/EÜ mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratluse kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36).

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82).

- 5) „turutulu“ – realiseerunud tulu, mida tootja saab elektri müügi ja tarnimise eest liidus, olenemata sellise tehingu lepingulisest vormist, sealhulgas elektriostulepingud ja muud elektri hulgimüügiturul toimuvate kõikumiste vastu sõlmitud riskimaandustehingud ning välja arvatud igasugune liikmesriikide antav toetus;
- 6) „arveldus“ – vastaspoolte vaheline makse, mis tehakse ja võetakse vastu elektri tarnimise ja vastuvõtmise eest, kui see on kohaldatav, et täita vastaspoolte vastavad kohustused, mis tulenevad ühest või mitmest kliirimistehingust;
- 7) „pädev asutus“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/941 ⁽⁸⁾ artikli 2 punktis 11 määratletud asutus;
- 8) „vahendajad“ – selliste liikmesriikide elektri hulgimüügiturgude üksused, mis kujutavad endast saart, mis ei ole teiste liikmesriikidega ühendatud ühikupõhise pakkumisega, kui reguleeriv asutus on andnud neile üksustele loa osaleda turul tootja nimel, välja arvatud üksused, mis jaotavad liigtulu elektri lõpptarbijatele otsese ülekande vormis;
- 9) „liigtulu“ – positiivne vahe tootjate turutulu (elektri MWh kohta) ja turutulu ülempiiri (180 eurot elektri MWh kohta) vahel, mis on sätestatud artikli 6 lõikes 1;
- 10) „jäätmel“ – ained või esemed, mille valdaja ära viskab, kavatses ära visata või on kohustatud ära viskama, nagu need on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/98/EÜ ⁽⁹⁾ artikli 3 punktis 1;
- 11) „netoimpordisõltuvus“ – ajavahemiku 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2021 elektri koguimpordi ja elektri kogueksporti vahe protsendina liikmesriigi elektrienergia kogutoodangust;
- 12) „majandusaasta“ – maksustamisaasta, kalendriaasta või muu riigisiseses õiguses määratletud asjakohane maksustamisperiood;
- 13) „energia lõpptarbija“ – tarbija, kes ostab energiat oma tarbeks;
- 14) „elektri lõpptarbija“ – tarbija, kes ostab elektrienergiat oma tarbeks;
- 15) „liidu äriühing“ – liikmesriigis asutatud äriühing, mida selle liikmesriigi maksuõigusaktide kohaselt loetakse kõnealuse liikmesriigi maksuresidendiks ja mida kolmanda riigiga sõlmitud topele maksustamise vältimise lepingu sätete kohaselt ei peeta liiduvälise riigi maksuresidendiks;
- 16) „püsiv tegevuskoht“ – liikmesriigis asuv kindel tegevuskoht, mille kaudu toimub tervikuna või osaliselt teises riigis asutatud äriühingu tegevus, kui kõnealuse tegevuskoha kasum on maksustatud selle asukohaliikmesriigis;
- 17) „toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevad liidu äriühingud ja püsivad tegevuskohad“ – liidu äriühingud ja püsivad tegevuskohad, mille majandustegevus saab vähemalt 75 % käibest ekstraheerimise, kaevandamise, nafta rafineerimise või koksitootmise valdkonnast, nagu on osutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1893/2006 ⁽¹⁰⁾;

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/941, mis käsitleb ohuvalmidust elektrisektoris ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2005/89/EÜ (ELT L 158, 14.6.2019, lk 1).

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmel ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3).

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1893/2006, millega kehtestatakse majanduse tegevusalade statistiline klassifikaator NACE Revision 2 ning muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 3037/90 ja teatavaid EÜ määrusi, mis käsitlevad konkreetseid statistikavaldkondi (ELT L 393 30.12.2006, lk 1).

- 18) „ülemäärane kasum“ – majandusaastal 2022 ja/või majandusaastal 2023 ning nende majandusaastate vältel riiklike maksunormide kohaselt kindlaks määratud maksustatav kasum, mis toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevatel liidu äriühingutel või püsivatel tegevuskohtadel on üle 20 % suurem kui 1. jaanuaril 2018 või pärast seda kuupäeva alanud nelja majandusaasta keskmine maksustatav kasum;
- 19) „solidaarsuspanus“ – ajutine meede, mille eesmärk on tegeleda toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevate liidu äriühingute ja püsivate tegevuskohtade ülemäärase kasumiga, et leevendada liikmesriikide, tarbijate ja äriühingute jaoks erakorralisi hinnamuutusi energiaturul;
- 20) „ülemäärane võimsusjaotustulu“ – ülejäänud osa tuludest, mis jääb kasutamata pärast võimsusjaotustulu jaotamist kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõikes 2 sätestatud esmatähtsate eesmärkidega;
- 21) „vastu võetud samaväärne riiklik meede“ – liikmesriigi poolt 31. detsembriks 2022 vastu võetud ja avaldatud seadusandlik, regulatiivne või haldusmeede, mis aitab hoida energia taskukohasena.

II PEATÜKK

Elektriturgu käsitlevad meetmed

1. jagu

Nõudluse vähendamine

Artikkel 3

Elektri kogutarbimise vähendamine

1. Liikmesriigid püüavad rakendada meetmeid, et vähendada oma igakuist elektri kogutarbimist 10 % võrreldes võrdlusperioodi vastavate kuude keskmise elektri kogutarbimisega.
2. Elektri kogutarbimise vähendamise arvutamisel võivad liikmesriigid võtta arvesse suurenenud elektri kogutarbimist, mis tuleneb gaasinõudluse vähendamise eesmärkide saavutamisest ja üldistest elektrifitseerimise jõupingutustest fossiilkütuste järkjärguliseks kasutuselt kõrvaldamiseks.

Artikkel 4

Elektri kogutarbimise vähendamine tiptundidel

1. Iga liikmesriik teeb kindlaks tiptunnid, mis vastavad kokku vähemalt 10 %-le kõigist tundidest ajavahemikul 1. detsembrist 2022 kuni 31. märtsini 2023.
2. Iga liikmesriik vähendab elektri kogutarbimist kindlakstehtud tiptundidel. Kindlakstehtud tiptundidel tuleb saavutada tarbimise vähenemine keskmiselt vähemalt 5 % tunni kohta. Vähendamise sihtmäära arvutamiseks lahutatakse kindlakstehtud tiptundide tegelikust elektri kogutarbimisest elektri kogutarbimine, mille on prognoosinud põhivõrguettevõtjad, asjakohasel juhul koostöös reguleeriva asutusega, võtmata seejuures arvesse käesolevas artiklis sätestatud eesmärgi saavutamiseks kehtestatud meetmete mõju. Põhivõrguettevõtjate prognoosid võivad sisaldada võrdlusperioodi varasemaid andmeid.
3. Liikmesriigid võivad otsustada seada vähendamisel eesmärgiks lõikes 1 sätestatud erineva tiptundide protsendimäära, tingimusel et hõlmatud on vähemalt 3 % tiptunde ning et tiptundide ajal säästetud energiakogus on vähemalt võrdne kogusega, mida oleks säästetud lõigete 1 ja 2 parameetrite kohaldamisel.

*Artikkel 5***Meetmed nõudluse vähendamiseks**

Liikmesriikidel on õigus valida asjakohased meetmed, millega vähendada elektri kogutarbimist, et saavutada artiklites 3 ja 4 sätestatud eesmärgid, sealhulgas laiendades juba kehtestatud riiklikke meetmeid. Need meetmed on selgelt kindlaks määratud, läbipaistvad, proportsionaalsed, sihipärased, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ning vastavad eelkõige kõigile järgmistele tingimustele:

- a) kui lisaks turutulule makstakse rahalist hüvitist, määratakse selle hüvitise suurus kindlaks avatud konkurentsipõhise protsessi teel;
- b) need hõlmavad rahalist hüvitist üksnes juhul, kui sellist hüvitist makstakse täiendava tarbimata jäetud elektri eest, võrreldes asjaomase tunni eeldatava tarbimisega hanke puudumise korral;
- c) need ei moonuta põhjendamatult konkurentsi ega takistada elektrienergia siseturu toimimist;
- d) need ei piirdu põhjendamatult teatavate tarbijate või tarbijarühmadega, sealhulgas sõltumatute energiavahendajatega, kooskõlas direktiivi (EL) 2019/944 artikliga 17, ning
- e) need ei takista põhjendamatult fossiilkütuseid kasutava tehnoloogia asendamist elektrit kasutava tehnoloogiaga.

2. jagu

Turutulu ülempiir ning liigtulu ja ülemäärase võimsusjaotustulu jaotamine elektri lõpptarbijatele*Artikkel 6***Turutulu kohustuslik ülempiir**

1. Tootjate sellise turutulu ülempiir, mis saadakse elektri tootmisest artikli 7 lõikes 1 osutatud allikatest, on 180 eurot toodetud elektri MWh kohta.
2. Liikmesriigid tagavad, et turutulu ülempiiri kohaldatakse tootjate ja, kui see on asjakohane, tootjate nimel elektri hulgi müügiturgudel osalevate vahendajate kogu turutulu suhtes, olenemata turu ajavahemikust, millal tehing toimub, ja sellest, kas elektriga kaubeldakse kahepoolselt või tsentraliseeritud kauplemisskohas.
3. Liikmesriigid kehtestavad tõhusad meetmed, et vältida lõike 2 kohaselt tootjatele kehtestatud kohustustest kõrvalehoidmist. Eelkõige tagavad nad, et turutulu ülempiiri kohaldatakse tõhusalt juhtudel, kui tootjaid kontrollivad teised ettevõtjad või kui nad on osaliselt teiste ettevõtjate omanduses, eeskätt siis, kui nad on vertikaalselt integreeritud ettevõtja osa.
4. Liikmesriigid otsustavad, kas kohaldada turutulu ülempiiri energiatehingu arveldamisel või pärast seda.
5. Komisjon annab liikmesriikidele suuniseid käesoleva artikli rakendamise kohta.

*Artikkel 7***Turutulu ülempiiri kohaldamine elektritootjate suhtes**

1. Artiklis 6 ette nähtud turutulu ülempiiri kohaldatakse järgmistest allikatest toodetud elektrienergia müügist saadud turutulu suhtes:
 - a) tuuleenergia;

- b) päikeseenergia (soojuslik ja fotoelektriline);
- c) geotermiline energia;
- d) hüdroenergia ilma veehoidlata;
- e) biomasskütus (tahked või gaasilised biomasskütused), välja arvatud biometaan;
- f) jäätmed;
- g) tuumaenergia;
- h) pruunsüsi;
- i) toornaftatooted;
- j) turvas.

2. Artikli 6 lõikes 1 sätestatud turutulu ülempiiri ei kohaldata näidisprojektide suhtes ega tootjate suhtes, kelle tulule MWh toodetud elektri kohta on ülempiir juba kehtestatud riiklike meetmetega, mis ei ole vastu võetud artikli 8 alusel.

3. Liikmesriigid võivad eelkõige juhul, kui artikli 6 lõikes 1 ette nähtud turutulu ülempiiri kohaldamisega kaasneb märkimisväärne halduskoormus, otsustada, et seda ülempiiri ei kohaldata tootjate suhtes, kes toodavad elektrit tootmisüksustega, mille ülesseatud võimsus on kuni 1 MW. Liikmesriigid võivad eelkõige juhul, kui artikli 6 lõikes 1 ette nähtud turutulu ülempiiri kohaldamisega kaasneb CO₂ heite suurenemise ja taastuvenergia tootmise vähenemise oht, otsustada, et seda ülempiiri ei kohaldata elektri suhtes, mis on toodetud hübriidelektrijaamades, kus kasutatakse ka tavapäraseid energiaallikaid.

4. Liikmesriigid võivad otsustada, et turutulu ülempiiri ei kohaldata tulu suhtes, mis on saadud elektrienergia müügist tasakaalustaval energiaturul ning hüvitisest koormuse ümberjaotamise ja vahetuskauba tegemise eest.

5. Liikmesriigid võivad otsustada, et turutulu ülempiiri kohaldatakse ainult 90 % suhtes turutulust, mis ületab artikli 6 lõikes 1 ette nähtud turutulu ülempiiri.

6. Tootjad, vahendajad ja asjaomased turuosalised, samuti vastavalt vajadusele põhivõrguettevõtjad, esitavad liikmesriikide pädevatele asutustele ja, kui see on asjakohane, põhivõrguettevõtjatele ja määratud elektriturukorraldajatele kõik artikli 6 kohaldamiseks vajalikud andmed, sealhulgas toodetud elektri ja seonduva turutulu kohta, olenemata turu ajavahemikust, millal tehing toimub, ja sellest, kas elektriga kaubeldakse kahepoolset, sama ettevõtja siseselt või tsentraliseeritud kauplemisskohas.

Artikkel 8

Riiklikud kriisimeetmed

1. Liikmesriigid võivad:
- a) jätta kehtima või kehtestada meetmeid, mis piiravad artikli 7 lõikes 1 loetletud allikatest elektri tootjate turutulu veelgi, sealhulgas võimaldavad eristada tehnoloogiaid, samuti teiste turuosaliste, sealhulgas elektrikaubandusega tegelevate turuosaliste turutulud;
 - b) kehtestada kõrgema turutulu ülempiiri tootjatele, kes toodavad elektrit artikli 7 lõikes 1 loetletud allikatest, tingimusel et nende investeerimis- ja käitamiskulud ületavad artikli 6 lõikes 1 sätestatud ülemmäära;
 - c) jätta kehtima või kehtestada riiklikud meetmed nende tootjate turutulu piiramiseks, kes toodavad elektrit muudest kui artikli 7 lõikes 1 osutatud allikatest;
 - d) kehtestada konkreetse ülempiiri kivisöest toodetud elektrienergia müügist saadud turutulule;
 - e) kohaldada artikli 7 lõike 1 punktis d osutamata hüdroelektrijaamade suhtes turutulu ülempiiri või jätta kehtima või kehtestada sellised meetmed, mis piiravad veelgi nende turutulu, sealhulgas võimaldavad eristada tehnoloogiaid.

2. Lõikes 1 osutatud meetmed kooskõlas käesoleva määruse sätetega:
 - a) on proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad;
 - b) ei ohusta investeerimissignaale;
 - c) tagavad, et investeerimis- ja käitamiskulud on kaetud;
 - d) ei moonuta elektri hulgemüügiturgude toimimist ning eelkõige ei mõjuta koormamisjärjestust ja hinnakujundust hulgemüügiturul;
 - e) on kooskõlas liidu õigusega.

Artikkel 9

Piirkonnaülese võimsuse jaotamisest tuleneva ülemäärase võimsusjaotustulu jaotamine

1. Erandina võimsusjaotustulu käsitlevatest liidu õigusnormidest võivad liikmesriigid kasutada piirkonnaülese võimsuse jaotamisest tulenevat ülemäära võimsusjaotustulu, et rahastada meetmeid, millega toetatakse elektri lõpptarbijaid kooskõlas artikliga 10.
2. Ülemäärase võimsusjaotustulu kasutamine kooskõlas lõikega 1 toimub asjaomase liikmesriigi reguleeriva asutuse heakskiidul.
3. Liikmesriigid teatavad komisjonile lõike 1 kohasest ülemäärase võimsusjaotustulu kasutamisest ühe kuu jooksul pärast asjaomase riikliku meetme vastuvõtmise kuupäeva.

Artikkel 10

Liigtulu jaotamine

1. Liikmesriigid tagavad, et kogu liigtulu, mis saadakse turutulu ülempiiri kohaldamisest, kasutatakse sihipäraselt selleks, et rahastada elektri lõpptarbijaid toetavaid meetmeid, millega leevendatakse kõrgete elektrihindade mõju neile tarbijatele.
2. Lõikes 1 osutatud meetmed on selgelt kindlaks määratud, läbipaistvad, proportsionaalsed, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ega ole vastuolus artiklites 3 ja 4 sätestatud kohustusega vähendada elektrienergia kogutarbimist.
3. Kui tulu, mis saadakse otseselt turutulu ülempiiri rakendamisest liikmesriigi territooriumil, ja kaudselt piiriülestest kokkulepetest saadud tulu ei ole elektri lõpptarbijate asjakohaseks toetamiseks piisav, lubatakse liikmesriikidel kasutada samal eesmärgil ja samadel tingimustel muid asjakohaseid vahendeid, näiteks eelarvevahendeid.
4. Lõikes 1 osutatud meetmed võivad hõlmata näiteks järgmist:
 - a) rahaline hüvitis elektri lõpptarbijatele nende elektritarbimise vähendamise eest, muu hulgas nõudluse vähendamise enampakkumiste või hankekavade kaudu;
 - b) otseülekanded elektri lõpptarbijatele, sealhulgas vähendades proportsionaalselt võrgutariife;
 - c) hüvitis tarnijatele, kes peavad pärast artikli 13 kohast riiklikku sekkumist hinnakujundusse tarnima tarbijatele elektrit alla omahinna;
 - d) elektri lõpptarbijate elektriostukulude vähendamine, muu hulgas piiratud koguse tarbitud elektri ulatuses;
 - e) elektri lõpptarbijate poolt CO₂ heidet vähendavasse tehnoloogiasse, taastuvatesse energiaallikatesse ja energiatõhususse tehtavate investeeringute edendamine.

*Artikkel 11***Liikmesriikidevahelised lepingud**

1. Olukordades, kus liikmesriigi netoimpordisõltuvus on 100 % või rohkem, sõlmitakse 1. detsembriks 2022 importiva liikmesriigi ja peamise eksportiva liikmesriigi vahel leping liigtulu asjakohase jagamise kohta. Kõik liikmesriigid võivad solidaarsuse vaimus sõlmida selliseid lepinguid, mis võivad hõlmata ka tulusid, mis saadakse artikli 8 kohastest riiklikest kriisimeetmetest, sealhulgas elektriga kauplemisest.

2. Komisjon abistab liikmesriike kogu läbirääkimisprotsessi vältel ning ergutab ja hõlbustab liikmesriikide vahel parimate tavade vahetamist.

3. jagu

Jaemüügimeetmed*Artikkel 12***Elektrihindade kujundamisse riikliku sekkumise ajutine laiendamine VKEdele**

Erandina liidu õigusnormidest, mis käsitlevad riiklikku sekkumist hinnakujundusse, võivad liikmesriigid sekkuda VKEdele tarnitava elektri hinna kujundamisse. Selline riiklik sekkumine:

- a) võtab arvesse toetusesaaja viimase viie aasta tarbimist ja säilitab stiimuli nõudluse vähendamiseks;
- b) vastab direktiivi (EL) 2019/944 artikli 5 lõigetes 4 ja 7 sätestatud tingimustele;
- c) kui see on asjakohane, vastab käesoleva määruse artiklis 13 sätestatud tingimustele.

*Artikkel 13***Ajutine võimalus kehtestada elektrihinnad alla omahinna**

Erandina liidu õigusnormidest, mis käsitlevad riiklikku sekkumist hinnakujundusse, võivad liikmesriigid, kui nad sekkuvad direktiivi (EL) 2019/944 artikli 5 lõike 6 või käesoleva määruse artikli 12 kohaselt elektritarnete hinna kujundamisse, erandkorras ja ajutiselt kehtestada omahinnast madalama elektritarnehinna, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

- a) meede hõlmab piiratud osa tarbimisest ja säilitab stiimuli nõudluse vähendamiseks;
- b) tarnijaid ei diskrimineerita;
- c) tarnijad saavad alla omahinna tarnimise eest hüvitist ning
- d) kõigil tarnijatel on õigus esitada pakkumisi omahinnast madalama elektritarnehinnaga samal alusel.

III PEATÜKK

Toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektorit puudutavad meetmed

Artikkel 14

Energia lõpptarbijate toetamine ajutise solidaarsuspanuse kaudu

1. Ülemäärase kasumi suhtes, mida on saanud toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevad liidu äriühingud ja püsivad tegevuskohad, kohaldatakse kohustuslikku ajutist solidaarsuspanust, välja arvatud juhul, kui liikmesriigid on vastu võtnud samaväärsed riiklikud meetmed.
2. Liikmesriigid tagavad, et vastu võetud samaväärsetel riiklikel meetmetel on sarnased eesmärgid kui käesoleva määruse kohasel ajutisel solidaarsuspanusel, nende suhtes kohaldatakse sarnaseid õigusnorme ning neist saadav tulu on võrreldav solidaarsuspanuse kohaldamisel hinnanguliselt saadava tuluga või sellest suurem.
3. Liikmesriigid võtavad vastu ja avaldavad lõikes 1 osutatud kohustuslikku ajutist solidaarsuspanust rakendavad meetmed 31. detsembriks 2022.

Artikkel 15

Ajutise solidaarsuspanuse arvutamise alus

Toornafta-, maagaasi-, kivisöe- ja rafineerimissektoris tegutsevate liidu äriühingute ja püsivate tegevuskohtade, sealhulgas nende, kes kuuluvad kontserni üksnes maksustamise eesmärgil, ajutine solidaarsuspanus arvutatakse majandusaastal 2022 ja/või majandusaastal 2023 ning nende majandusaastate vältel maksustatavalt kasumilt, mis on kindlaks määratud riiklike maksunormide kohaselt ja mis on üle 20 % suurem kui 1. jaanuaril 2018 või pärast seda alanud nelja majandusaasta keskmine maksustatav kasum, mis on kindlaks määratud riiklike maksunormide kohaselt. Kui nende nelja majandusaasta keskmine maksustatav kasum on negatiivne, on keskmine maksustatav kasum ajutise solidaarsuspanuse arvutamisel null.

Artikkel 16

Ajutise solidaarsuspanuse arvutamise määr

1. Ajutise solidaarsuspanuse arvutamisel kohaldatav määr on vähemalt 33 % artiklis 15 osutatud arvutamisalusest.
2. Ajutist solidaarsuspanust kohaldatakse lisaks liikmesriigi õiguse kohaselt kohaldatavatele tavapärasele maksudele ja lõivudele.

Artikkel 17

Ajutisest solidaarsuspanusest saadud tulu kasutamine

1. Liikmesriigid kasutavad ajutisest solidaarsuspanusest saadud tulu piisavalt õigeaegse mõjuga mis tahes järgmistel eesmärkidel:
 - a) rahalise toetuse meetmed energia lõpptarbijatele ja eelkõige vähekaitstud kodumajapidamistele, et sihipäraselt leevendada kõrgete energiahindade mõju;
 - b) rahalise toetuse meetmed, et aidata vähendada energiatarbimist, näiteks nõudluse vähendamise enampakkumiste või hankekavade kaudu, vähendada energia lõpptarbijate energiaostukulusid teatava tarbimismahu ulatuses, edendada energia lõpptarbijate investeeringuid taastuvatesse energiaallikatesse, struktureid energiatõhususinvesteeringuid ja investeeringuid muudesse CO₂ heite vähendamise tehnoloogiatesse;
 - c) rahalise toetuse meetmed energiamahukates tööstusharudes tegutsevate äriühingute toetamiseks, tingimusel et nende meetmete rakendamine sõltub investeeringutest taastuenergiasse, energiatõhususse või muudesse CO₂ heite vähendamise tehnoloogiatesse;

- d) rahalise toetuse meetmed energiasõltumatuse arendamiseks, eelkõige kavas „REPowerEU“ ja REPowerEU Euroopa ühismeetmes seatud eesmärkidega kooskõlas olevate investeeringute, nagu piiriülese mõõtmega projektide jaoks;
- e) liikmesriikidevahelise solidaarsuse vaimus võivad liikmesriigid ajutisest solidaarsuspanusest saadud tulu osaliselt eraldada selliste meetmete ühiseks rahastamiseks, millega vähendatakse energiakriisi kahjulikku mõju, sealhulgas toetatakse tööhõivekaitset ning tööjõu ümberõpet ja täiendusõpet, või soodustatakse investeeringuid energiatõhususse ja taastuvenergiasse, sealhulgas piiriüleste projektide puhul, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1999⁽¹¹⁾ artikliga 33 ette nähtud liidu taastuvenergia rahastamismehhanismi.

2. Lõikes 1 osutatud meetmed on selgelt kindlaks määratud, läbipaistvad, proportsionaalsed, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad.

Artikkel 18

Solidaarsuspanuse ajutine laad

Solidaarsuspanus, mida liikmesriigid kohaldavad kooskõlas käesoleva määrusega, on ajutist laadi. Seda kohaldatakse üksnes artiklis 15 osutatud majandusaastatel saadud ülemäärase kasumi suhtes.

IV PEATÜKK

Lõppsätted

Artikkel 19

Seire ja täitmise tagamine

1. Iga liikmesriigi pädev asutus teeb artiklites 3–7, 10, 12 ja 13 osutatud meetmete rakendamise üle oma territooriumil seiret.
2. Liikmesriigid esitavad komisjonile võimalikult kiiresti pärast käesoleva määruse jõustumist, 1. detsembriks 2022 aruande artikli 5 kohaselt nõudluse vähendamiseks nõutavate kavandatud meetmete ja artikli 11 kohaselt liikmesriikide vahel sõlmitud lepingute kohta.
3. 31. jaanuariks 2023 ja uuesti 30. aprilliks 2023 esitavad liikmesriigid komisjonile aruande järgmise kohta:
 - a) artiklite 3 ja 4 kohaselt saavutatud nõudluse vähendamine ning artikli 5 kohaselt nõudluse vähendamiseks kehtestatud meetmed;
 - b) artikli 6 kohaselt tekkinud liigtulu;
 - c) artikli 10 kohased liigtulu jaotamist käsitlevad meetmed, mida kohaldatakse selleks, et leevendada kõrgete elektrihindade mõju elektri lõpptarbijatele;
 - d) artiklites 12 ja 13 osutatud mis tahes riiklik sekkumine tarnitava elektri hinnakujundusse.
4. Liikmesriigid annavad komisjonile aru
 - a) artikli 14 kohase ajutise solidaarsuspanuse kehtestamisest, sealhulgas sellest, mis majandusaasta(te)l nad seda kohaldavad, 31. detsembriks 2022;

⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1).

- b) riikliku õigusraamistiku hilisematest muudatustest ühe kuu jooksul alates nende avaldamise kuupäevast vastavas riigi ametlikus väljaandes;
- c) tulu kasutamisest vastavalt artiklile 17 ühe kuu jooksul alates kuupäevast, mil nad on asjaomase tulu kooskõlas riigisisese õigusega kogunud;
- d) artiklis 14 osutatud vastu võetud samaväärsetest riiklikest meetmetest 31. detsembriks 2022; liikmesriigid esitavad ka hinnangu kõnealustest vastu võetud samaväärsetest riiklikest meetmetest saadud tulu suuruse ja selle tulu kasutamise kohta ühe kuu jooksul alates kuupäevast, mil nad on asjaomase tulu kooskõlas riigisisese õigusega kogunud.

Artikkel 20

Läbivaatamine

1. Komisjon vaatab 30. aprilliks 2023 läbi II peatüki, võttes arvesse elektritarnete üldist olukorda ja elektri hindu liidus, ning esitab nõukogule aruande selle läbivaatamise peamiste järelduste kohta. Kõnealuse aruande põhjal võib komisjon, kui see on põhjendatud liidu ja üksikute liikmesriikide majandusolude või elektrituru toimimisega, teha eelkõige ettepaneku pikendada käesoleva määruse kohaldamisega, muuta artikli 6 lõikes 1 sätestatud turutulu ülempiiri ja artikli 7 lõikes 1 osutatud elektritootmise energiaallikate loetelu, mille suhtes seda ülempiiri kohaldatakse, või muuta II peatükki muul viisil.
2. Komisjon vaatab 15. oktoobriks 2023 ja uuesti 15. oktoobriks 2024 läbi III peatüki, võttes arvesse fossiilkütuste sektori üldist olukorda ja seal teenitud ülemäärast kasumit, ning esitab nõukogule aruande selle läbivaatamise peamiste järelduste kohta.

Artikkel 21

Erandid

1. Artikleid 4–7 ei kohaldata ELi toimimise lepingu artikli 349 tähenduses äärepoolseimate piirkondade suhtes, mida ei ole võimalik liidu energiaturuga ühendada.
2. Liikmesriigid võivad otsustada mitte kohaldada artikleid 4–7 väikestes eraldatud võrkudes või väikestes ühendatud võrkudes toodetud elektrienergia suhtes.
3. Artiklid 4–7 ei ole kohustuslikud Küprosele ja Maltale. Kui Küpros otsustab kohaldada artikleid 4–7, ei kohaldata artikli 6 lõiget 1 toornaftatoodetest toodetud elektri suhtes.

Artikkel 22

Jõustumine ja kohaldamine

1. Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.
2. Ilma et see piiraks kohustust tagada liigtulu jaotamine vastavalt artiklile 10 ja kasutada ajutisest solidaarsuspanusest saadud tulu vastavalt artiklile 17 ning ilma et see piiraks kohustust esitada aruanne vastavalt artikli 20 lõikele 2, kohaldatakse käesolevat määrust kuni 31. detsembrini 2023, võttes arvesse järgmist:
 - a) artiklit 4 kohaldatakse alates 1. detsembrist 2022 kuni 31. märtsini 2023;
 - b) artikleid 5 ja 10 kohaldatakse alates 1. detsembrist 2022;

- c) artikleid 6, 7 ja 8 kohaldatakse alates 1. detsembrist 2022 kuni 30. juunini 2023;
- d) artikli 20 lõiget 2 kohaldatakse kuni 15. oktoobrini 2024.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja liikmesriikides vahetult kohaldatav kooskõlas aluslepingutega.

Brüssel, 6. oktoober 2022

Nõukogu nimel
eesistuja
M. BEK

ISSN 1977-0650 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5082 (paberväljaanne)